

ST. OLAV

Nr. 1—2

Oslo, 10. januar 1945

58. årg.

«St. Olav utkommer en gang ukentlig. Abonnement både for inn- og utland tegnes på alle postkontorer eller direkte, skriftlig i ekspedisjonen, Akersveien 5. Abonnementspris kr. 2.50 pr. kvartal forskuddsvis betalt, for utlandet tillegg av vedk. lands avisporto. Oppsigelser må være eksp. i hende seinest 14 dager før hvert kvartalskifte. Annonser må være innsendt innen søndag aften, manuskript innen fredag aften. «St. Olav»s telefoner: Redaksjon og ekspedisjon: 23743. Redaktøren privat 30 069. — «St. Olav»s ekspedisjon og forlag, Akersveien 5 I, er åpen hver dag kl. 10—3. Onsdag lukket. Utbetalinger kun tirsdag kl. 1—2.

INNHOLD: Preken ved andakten nyttårskveld 1945 — Fra eneboer til munkemisjonær — Paven utnevner 32 nye kardinaler — De nye kardinaler — Åpent brev til mgrs. Kjelstrup — Bokanmeldelse — N. K. F. F. — Savonarola.

Preken ved andakten nyttårskveld 1945.

Av biskop Mangers.

Kjærligheten tar aldri slutt, om profetgaver tar ende... og vitenskapen forgår. 1. Kor. 13, 8.

Høgtelskede i Herren!

Vi stanser i aften et øyeblikk på vår livsveg og ser tilbake på det år som nå ebber ut. Så godt og lykkelig som vi ønsket hverandre det er det vel neppe blitt. Når vi holder oppgjør med det gamle året, da føler vi oss kanskje ille til mote. Så mangt og meget hadde vi foresatt oss og så lite har vi utrettet. Det onde vi har gjort gnager på vår sjel, og vi må tilstå at vi har forsømt så meget godt som vi kunne og burde ha gjort. Så mange gode anledninger som Gud har gitt oss til å gjøre godt, har vi ikke nyttet. Og har vi ikke skuffet mange mennesker som med god rett kunne vente noe av oss? Dersom Gud krevde oss i aften til regnskap, da stod vi kanskje der med tomme hender.

Hva tilhører evigheten av det året vi nå slutter? Bare det vi har gjort av kjærlighet til Gud og menneskene: de tanker, de ord, de handlinger vi har gjort i nådens stund av kjærlighet til Gud. Bare kjærligheten ledsager oss inn i evigheten, og det vi har gjort av kjærlighet. Bare én ting blir igjen i himmelen: kjærligheten, den grad av kjærlighet vi har i dødens øyeblikk. Dersom vi vil fylle våre dager og år med evighetsverdi, da må vi leve av kjærligheten og for kjærligheten. Derfor skal vi ikke nære noen tanker, ikke tale noen ord, ikke gjøre noen handlinger som ikke har sitt utspring i ren kjærlighet til Gud og menneskene, slik at hvert år blir for oss et år i kjærlighet og av kjærlighet. Kan vi i aften med god samvittighet si at vi har gjort året 1945 til et år i kjærlighet? De fleste av oss må nok slå seg

for brystet og rope med salmisten: «Miserere: miskunn deg over meg, Gud, etter din store miskunn.» Vi vil da også gi dette året over i Guds miskunn.

Men i det gamle året er det også så uendelig meget som vi må takke Gud for. Menneskelig talt har det vært for oss her i Norge et år fullt av store og lykkebringende begivenheter. Det har brakt oss vår frihet og selvstendighet tilbake. Og det må vi i aften særlig takke Gud for.

Krigen var en hard skole. Men den var også en god skole. Den klarte det som til da ikke noen annen hadde klart, nemlig å smi oss sammen i én vilje i kampen for landets og folkets frigjøring og frihet, uansett politiske og konfessionelle anskuelser. Ofte så det mørkt ut, og vi syntes av og til at alt som er oss hellig og kjært skulle bli knust eller tatt fra oss. Vi følte oss alle som i et fengsel — mange var det jo i bokstavelig forstand — og vi kastet lengselsfulle blikk gjennom de små luker som ennå var åpne mot verden for å få et glimt av den gylne frihet, og vår fantasi fyltes med solrike bilder fra en lykkelig fortid.

Så, en skjønn maidag, ble plutselig fengslets dører slått i stykker, og vi vendte gledesstrålende tilbake til en ny verden, men en verden som var kastet ut av sine hengsler. Vi så ikke det med en gang. Vår glede over den gjenvunne frihet tok ethvert dypere blikk fra oss. Seiersrusen måtte først få luft i fester og opptog, i religiøse og verslige manifestasjoner. Og kanskje ser vi det ikke enda, for Norge er tross alt et av de land som er heldigst sloppet ut av katastrofen. Gud være lovet og takket for sin uendelig store miskunn mot oss.

Men vår takk må stå i den kristelige kjærlighets tegn, nettopp fordi verden er brakt ut av likevekt. Mer enn noensinne før må vi i dag på treskelen til det nye året la oss gjennomtrenge av denne tanke. Vi må av alle krefter hjelpe til at den skjønne drøm om fred og forståelse, blant menneskene og folkene blir til virkelighet. Det er bare én ting som kan bringe verden inn i de rette baner: rettfærdighet i kjærlighet, hjelpende og forsonende kjærlighet.

Stiger ikke lidelsen fra vår herjede jord opp mot himmelen som en veldig ildrød flamme, som vannet av alle tårestømmer ikke formår å slokne? Jo. Hvorledes kunne vi glemme de utallige som i dag gjennomgår langt større lidelser enn de fleste av oss har måttet tåle i krigen? Ordene: fred og frihet, må klinge som en hån i deres øren. De sulter, de har mistet sin frihet, sine hjem. De er skilt fra sine kjære og så å si utstøtt fra samfunnet og har ikke noe håp om en menneskeverdig framtid. Det er faktum at millioner og atter millioner av mennesker, ja hele land — tenk på de baltiske land, Balkanstatene, Polen, ja hvorfor ikke også Tyskland? — er utsatt for umenneskelige lidelser. Kan vi se på det uten å bli rørt i vår sjels dyp? De er da alle mennesker, de er våre brødre og søstre. Mange av dem har vært våre fiender og motstandere i krigens dager. Og vi har av hele vår sjels dyp, ja med dødsforakt, trosset dem og av alle krefter kjempet mot det åk og de falske ideologier de ville tvinge på oss. Og vi måtte gjøre det.

Men nå er krigen slutt, og nå er det vår plikt å hjelpe dem som lider, så også de kan få nytte godt av den fred og frihet som måtte bli kjøpt med så store offer, med strømmer av tårer og blod. Enhver tanke på hat, hevni eller skadefryd må være fjern fra oss, ellers er vi ikke mer kristne. At de som virkelig har forbrutt seg, det være mot fedrelandet eller mot enkelte mennesker, får en tilsvarende straff, det er helt etter naturns krav og Guds lov. Rettfærdig straff har i og for seg en edel rolle: den skal gjenopprette ordenen og forebygge nye rettsbrudd. Den skal bringe dem som har forbrutt seg til innsikt, så de angrer sine feil og vender tilbake til den rette tingenes orden. Derfor måtte det også være en æressak for dem å ta denne soning på seg.

Men vi har ikke lov til å glede oss over at de som har gjort oss ondt, nå også skal ha det vondt. Vi kan ikke glede oss over at andre må lide, fordi de har vært våre motstandere. Det ville være noe lavt og en kristen uverdighet. Kjærlighetens bud — det største, ja det eneste bud i Guds lov — krever av oss at vi hverken ønsker eller gjør noe ondt mot vår neste, det være venn eller fiende, men at vi ber for dem og gjør godt mot dem.

Kjærligheten krever også at, når straffen er avsonet, vi da setter en strek over fortiden. Da må både samfunnet og de enkelte behandle dem som har bøtt for sine feil og angrer dem, igjen som fullgode borgere og jevnbyrdige mennesker. Og det må gjøres alt hva der står i vår makt for at det blir satt en stopper for at de som blir frikjent eller

frigitt av myndighetene og som selv gjerne vil leve som lovlige borgere, fremdeles blir betraktet og behandlet som mindreverdige individer som ikke har rett til å tjene sitt daglige brød. De har den samme rett til livet som vi: de bærer det samme Guds bilde i seg som vi. Derfor har de også en hellig rett på vår kjærlighet, barmhjertighet og forståelse. Hva ville det bli av oss, dersom Gud ville handle med oss etter fortjeneste, etter våre synder og misgjeringer?

Det er de ansvarlige myndigheters sak å utmåle en rettfærdig straff og å se til at alt som kan føre til en ny krig blir ryddet vekk. Men det er like meget deres plikt å skape grunnlaget til enighet og forståelse blant menneskene og folkene. Og det grunnlaget er den kristelige kjærlighet, som bygger på de rettigheter som er iboende i selve menneskenaturen. Veien til varig fred i verden må, samtidig med at årsakene til krig og uenighet fjernes, bli banet i forsoningens og tilgivelsens tegn.

Og det er vår plikt å hjelpe alle ulykkelige, uskyldige eller skyldige, venner eller fiender, i det vi taler deres sak både hos Gud og menneskene. Likeså fast som vi stod sammen i kampen for våre helligste goder og høyeste idealer, må vi nå stå sammen i hjelpende og tilgivende kjærlighet, for først da blir vår seier fullkommen. Og vi må tvinge fram det kristelige syn at varig fred og en lykkelig framtid for oss alle bare kan bli virkelighet, når de blir bygget på gjensidig forståelse, på samarbeid av alle mennesker, alle folk og alle nasjoner.

Vi ville ikke fortjene den fred og den frihet som Gud på så underfull måte har gitt oss, dersom vi ikke rakte ut en forsonende hånd, viste hjelpende kjærlighet og bestormet himmelen med våre bønner for alle dem som lider. Da ville vår takk til Gud ikke være ekte, og vi kunne ikke med god samvittighet slutte det gamle året og begynne det nye, for da ville hverken det ene eller det annet være slik som Gud vil ha det: et år i kjærlighet.

*

Høgtelskede i Herren, når vi nå istemmer «Te Deum» for å takke Gud for hans godhet mot oss, da må også en varm bønn for alle ulykkelige stige opp mot ham: «Herre, frels ditt folk, og sign din arvelodd». Det er bare én fører inn i den dunkle framtiden: Det er Kristus Herren med sitt kjærlighetens evangelium. Han bære hele framtiden som en eneste nåtid i sin almektige hånd og ser på den med sitt allvitende og altseende øye. Alt omkring oss forgår. Han blir evig ung hos oss til tidenes ende. Ja, Herre, bli hos oss, det lakker mot kvelden for vår arme verden. Tu rex gloriae, Christe: Vær du vår konge, vår fører, Kristus, verdens frelser. Bli hos oss: bli hos din Kirke og dens hyrder, bli hos vårt folk og vårt land, bli hos våre familier og vår ungdom. Led du oss inn i framtiden i din kjærlighets ånd. — Amen.

Fra eneboer til munkemisjonær.

VII.

Tiggermunkene.

Av Charles Joys.

Innen munkevesenet er der alltid mulighet for fornyelse. De tre evangeliske bud er énkle i all sin strenghet, og enten munkene klær seg i grått, brunt eller hvitt, og hvilken form deres ordensregler enn kan ha, er det de tre bud om lydighet, fattigdom og kyskhet som danner grunnlaget. De forskjellige ordenssamfunn som har vokset fram til forskjellige tider, har alltid vært preget av de tider da de vokste fram og de personer som grunnet dem. Vi kan bare minne om Benedict av Nurcia, clunyansenserne og Bernhard av Clairvaux. Men nye tider fulgte etter med nye forhold og nye krav. Og det er som om munkevesenet først av alle de kirkelige institusjoner har funnet botemidlet, og har ledet de nye tiders strømninger inn i de baner som var til nytte og gagn for kirken og for menneskeheten.

I tidlig middelalder lå klostrene på landet. Munkene dyrket jorden, de var åkerbrukere, og ved deres eksempel og veiledning ble klosteret et kulturelt og åndelig sentrum for befolkningen omkring. Slik måtte det være i tider da der var liten eller ingen handel og liten forbindelse mellom folkene, da de fleste holdt seg der de var født, og måtte klare seg med de produkter de fant på stedet, enten de så bearbeidet dem selv eller byttet dem til seg.

Men med korstogene ble det hele annerledes. Det var likesom horisonten på alle kanter ble videre. Menneskene kom til fremmede land, de så fremmed skikk og bruk og de så mere kritisk på det hjemlige. De fikk nye behov, de kunne ikke lenger nøye seg med de hjemmegjorte produkter, og handelen mellom øst og vest, nord og syd tok et nytt oppsving. Langs handelsveiene vokste det fram byer, hvor befolkningen var annerledes innstilt enn dem som holdt til på landsbygden. Borger og håndverker måtte vise foretagsomhet for å slå seg fram, de måtte være mere våken og mere kritisk i all sin ferd.

Disse mennesker som selv søkte alle goder på denne jord og som ikke alltid var så nøye med midlene, kunne allikevel beundre og forstå en mann som ikke søkte noe annet enn det han strengt talt måtte ha for å kunne leve. Og disse mennesker som selv tumlet med penger og for hvem rikdom var et absolutt gode, kunne akte en mann som ikke bare hadde gitt avkall på rikdom, men som betraktet fattigdommen som det absolutte gode, og de så på denne mannen som Herrens tjener framfor noen annen. Og blant bybefolkningen hvor vi kan finne stor rikdom, har vi også den største elendighet og nød, og for disse lag måtte rikdom være lite passende for dem som særlig skulle følge i Vår Herres og hans apostlers fotspor, og som skulle stå som eksempel til etterfølgelse.

Vel fulgte de eldre ordenssamfunn også budet om fattigdom, den enkelte munk hadde ingen eiendom. Men ved

munkenes arbeid ble disse klostre i tidenes løp allikevel rike, og rikdommen preget ofte livet blant dem. Helt selvfølgelig måtte dette framkalle kritikk, og den samme kritikk rammet også den alminnelige geistlighet som heller ikke alltid var uten skyld. Deres livsførsel svarte ikke til de krav kirken og munkevesenet hadde stilt opp, men det ble slik fordi menneskene nå en gang er slik som de er.

Allerede cistercienserne hadde lagt større vekt på fattigdom. I motsetning til Cluny, hvis klostresamfunn var rikt og mektig, og hvis kirke den gangen var den største i verden, ville de at klostresamfunnet skulle være fattig og kirkene enkle. Og vi kan nevne Norbert av Xanten som hundre år før tiggermunkenes tid stiftet prémonstratenserordenen, og som særlig betonet fattigdom. Til forskjell fra de eldre benediktinere skulle hans munk drive sjelesorg utenfor klostrene. Men også disse klostre lå for det meste på landet, så munkene nådde i større utstrekning heller ikke så langt at de fikk noen betydning for bybefolkningen, slik at den kunne få del i de goder munkene nær sagt under enhver omstendighet kunne gi.

I korstogstiden drog predikanter omkring for å verve korsfarere, og de søkte helst til byene hvor der var flest å tale til. En korsfarer skulle ikke bare kjempe for å befri Det hellige land, han skulle gå til kampen med et riktig og godt sinnelag, og predikantene talte derfor gjerne om kjærlighet til Gud, om bot og soning. Og snart var der predikanter som ikke preket korstog, men vandret omkring og forkynte og refset. For så vidt har tiggermunkene mange forløpere. Vi har eksempler på slike predikanter som barfot og fattigslig kledt gikk fra sted til sted, og som i sin forkynnelse særlig la vekt på bot og fattigdom. Og i byene ved Middelhavet, hvor der var en sterk religiøs bevegelse, fikk på denne måten også vranglære og kjetteri makt over befolkningen. Albigensiske predikanter som vandret omkring fra sted til sted, gav overfor folket uttrykk for at de fulgte i apostlenes spor, og den alminnelige mann måtte la seg blende siden geistligheten ofte hadde mistet kontakten med ham.

Slik var forholdene da Fransiskus og Dominikus begynte sin virksomhet, og vi kan nå kanskje bedre forstå hvorfor de ble «tiggermunker» og hvorfor deres ordener fikk en så avgjørende betydning. Deres ordener ble ikke bare en fornyelse av Benedikts æverdige regel, men faktisk også en nyskapning, idet de på mange måter brøt med eldre klostertradisjoner.

Det var den 15. april 1208 Fransiskus grunnet sin orden, og til å begynne med hadde han bare to følgesveiner. Hans første ordensregel bestod i tre små utsnitt av evangeliene, og de skulle etter hans oppfatning forstås helt

Paven utnevner 32 nye kardinaler.

Hans Hellighet paven har den 24. desember 1945 kunn-
gjort navnene på 32 nye kardinaler som i høytidelig kon-
sistorium 18. februar 1946 skal motta kardinalinsigniene.
Det er det største antall kardinaler noen pave på en gang
har utnevnt.

Av disse nye kardinaler som fordeler seg på 16 land,
er 4 fra U.S.A., 4 italienerne, 3 franskmenn, 3 tyskere,
3 spaniere, 2 brasilianere, 1 hollandsk, 1 engelsk, 1 polsk,
1 ungarsk, 1 portugisisk, 1 argentinsk, 1 chilensk, 1 ku-
bansk, 1 peruansk, 1 kanadisk, 1 australiensk, 1 armensk,
1 kinesisk.

De mest kjente av de nye kardinalene er: erkebiskopen
av Utrecht, Joh. de Jong, erkebiskopen av Westminster,
Bern. Griffin, erkebiskopen av New York, Fr. Spellman,

erkebiskopen av Estergom (Budapest), Jos. Mindszenty,
de tre franske erkebiskoper Jules Saliège av Toulouse,
P. Petit de Julleville av Rouen, Emile Roques av Rennes
og endelig de tre tyske biskoper Jos. Frings av Köln,
Konrad von Preysing av Berlin, Clemens von Galen av
Münster.

Med denne utnevnelse er kardinalkollegiet igjen full-
tallig, idet det nå teller 70 medlemmer. For første gang
i Kirkens historie er de italienske kardinaler i mindretall.
Paven ville hermed framheve Kirkens universalitet, og
dette skritt har vakt glede og begeistring i hele den ka-
tolske verden.

De siste kardinalutnevnelser fant sted i 1937.

bokstavelig. «Vil du være fullkommen, så gå bort og selg
hva du har, og gi det til de fattige, og du skal ha en skatt
i himmelen, og kom så og følg meg» (Matt. XIX, 21).
«Ta ikke noe med på veien, hverken stav eller skreppe
eller brød eller penger. Dere skal heller ikke ha to kjort-
ler» (Luk. IX, 3). «Den som vil følge etter meg, må for-
nekte seg selv og ta sitt kors og følge meg» (Mark. VIII,
34). Disse tre tekster leste han opp for de to følgesveiner
og føyde til: «Brødre, dette er vårt liv og vår regel.»

De tre tekster var også hovedinnholdet i den regel
Franz forela pave Innocenz III. Men nå hadde han lagt
til noen praktiske forskrifter, hvor det særlig er verdt
å legge merke til at brødrene ikke skulle holde til i egne
klostre. De kunne bo hvor de holdt til for øyeblikket,
i fattighus og da skulle oppholdssteder for spedalske fore-
trekkes, eller i klostre eller også hos private, når de
kunne stå til tjeneste på en måte som passet for dem.
Enda var det meningen at ordenen vesentlig skulle om-
fatte legbrødre, de skulle være «fråtres minores», de
mindre brødre, som skulle være underordnet alle andre
i den samme husholdning. Ved sitt arbeid skulle brødrene
tjene til eget underhold. Penger kunne de bare ta imot
når det var nødvendig, og da som almisser, akkurat som
andre fattige.

Franz forlangte således ikke bare at den enkelte munk
skulle være fattig, det samme gjaldt ordenen som helhet,
heller ikke den skulle ha rett til eiendom. Men det var
antagelig ikke hans hensikt å stifte et organisert sam-
funn. Hans samfunn var hans følgesveiner som sammen
med ham hadde bundet seg til å følge Kristi bud, og som
sammen med ham hadde forpliktet seg til lydighet mot
paven.

Etter som Franz fikk flere følgesveiner, tvang allike-
vel en organisasjon seg fram. Franz selv la stor vekt på
preken og forkynnelse. Men for å kunne vite hva en
preket om, måtte en sitte inne med en viss utdanning,
og denne utdannelsen kunne ikke brødrene få uten de
hadde et fast tilholdssted, hvor de kunne få de nødvendige
kunnskaper. Og med fast tilholdssted måtte det tilfeldige

arbeid som skulle sikre underholdet for de enkelte brødre,
falle bort i det minste for en del av dem. I sin organi-
sasjon har således fransiskanerordenen måttet bygge på
erfaringene til de eldre klostresamfunn. Der måtte være
nøyaktige bestemmelser for munkenes rettigheter og
plikter i meget større utstrekning enn Franz hadde ansett
det for påkrevd, og de måtte ha anledning til å motta en
utdanning så de kunne opptre som kirkens stridsmenn.

Franz var borgersønnen fra Assisi, som hadde løpt
hjemmefra, og som etter sin omvendelse som «Guds lille
fattigmann» ville begynne et nytt liv og få andre med seg
etter de samme enkle og strenge forskrifter som han fant
i Den hellige skrift. Også Dominikus var streng i sine
krav, men han var utgått av et helt annet miljø.

Dominikus var spanier og hadde en solid og grundig
geistlig utdanning bak seg, da han nærmere 35 år gam-
mel i 1203 eller 1204 kom til Sydfrankrike. Han så straks
den faren som truet fra albigenserne, og forstod at de
måtte bekjempes med deres egne våpen. Folket måtte
på nytt lære den katolske tro å kjenne, og til det måtte
en ha predikanter, som fattige likesom apostlene vandret
fra sted til sted, støttet og hjalp de vaklende i troen
og imøtegikk de vantro. Dominikus måtte således fra
første øyeblikk legge brett på utdanning. Hans predi-
kanter måtte ha kunnskaper for å imøtegå albigensernes
argumentasjon. Hans feller ble følgelig «predikenbrødre»
framfor noen andre. Men også Dominikus innså den be-
tydning der lå i at hans følgesveiner var fattige, om enn
han i motsetning til Franz var på det rene med nødven-
digheten av at de hadde faste tilholdssteder og en fast
organisasjon. Så om han bestemte at hans orden ikke
skulle ha rett til eiendom, gikk han ikke så langt som
Franz, idet han holdt fast på at ordenen skulle kunne ha
egne kirker og klostre, men altså ikke jordeiendommer,
og dette ble senere også fransiskanernes standpunkt. En
borger i Toulouse foræret et hus i byen, og dette var
dominikanernes første hjem. Klostret skulle være det
sted hvor de nye medlemmer fikk sin utdanning og sen-
trum for de omvandrende predikanter. For prediken skulle

De nye kardinalutnevnelser.

Det skyldes i første rekke krigen at det nå foreligger den masseutnevneelse av kardinaler som de for øvrig meget sparsomme telegrammer har brakt bud om. Det er en betydningsfull begivenhet som har funnet sted — ikke minst fordi personvalget er skjedd slik at de italienske kardinaler for første gang i de siste 400 år er kommet i mindretall i det hellige kollegium — av dets 70 medlemmer er bare de 28 italienerne.

Pave Pius XII. har hatt god tid til å overveie linjen i utnevnelsene og han har fulgt den samme politikk som pave Benedikt XV. på dette punkt. Heller ikke han utnevnte noen kardinaler under den første verdenskrig da han ikke ønsket at det skulle legges verdenspolitiske motiver i denne begivenhet. Men da kardinalene som regel er eldre, for ikke å si gamle menn, er dødeligheten stor i deres rekke, og noen år uten fornying øker betydelig vakansenes antall.

Det er ellers ikke vanskelig å forstå grunnen til at det hellige kollegium nå har endret sammensetning, nasjonalt sett. En har lenge hørt alvorlig kritikk over at

være deres viktigste gjerning. Og allerede i 1217 sendte Dominikus sine følgesveiner ut i verden.

Det er interessant å legge merke til at de to ordener, minoritene og dominikanerne, oppstod samtidig etter noenlunde de samme retningslinjer. De er begge preget av tiden og de forhold som rådet. Men de er også begge preget av sine stifters personlige egenskaper. Og selv om begge ordener bevarte sin egenart, kom de til å virke på hverandre. De to ordensstiftere møtte hverandre i 1220, og dette møte har hatt ikke liten betydning for utformingen av deres ordensregler.

Både fransiskanerne og dominikanerne la sine klostre i byene. Det var først og fremst bybefolkningen de virket blant, de var sjelesørgere og predikanter og gjorde seg gjeldende i alle befolkningslag. Det ble til at fransiskanerne mest henvendte seg til de enklere lag. Deres prekener var holdt i en lettforståelig tone, de benyttet seg av legender og beskrev Vår Herres liv og lidelse i enkle og ofte dramatiske bilder. Dominikanerne var mere polemiserende, de holdt seg mere til kirkelæren, som de forklarte ut fra det fond av kunnskaper de satte inne med. Slik gjenspeiler grunnleggernes personligheter seg i deres følgesveiners prekener, og slik er det enda den dag i dag. Men dette forhindrer ikke at begge ordeners representanter i like høy grad har deltatt i det vitenskapelige liv. Vi kan bare nevne dominikaneren Thomas av Aquino og fransiskaneren Bonaventura, så også i vitenskapen har de to ordener vært til gagn og nytte for kirken i alle land.

Tiggerordenene fikk hurtig stor utbredelse. Allerede i 1220-årene har vi fransiskaner- og dominikanerklostre i Norge. Og vi finner dem som misjonærer — også dette var i samsvar med stifternes ønsker — så tiggermunkene har fullt ut virkeliggjort Skriftens ord om å gå ut for å lære alle folk.

Vatikanet og det hellige kollegium i all for høy grad var italiensk-preget, hvilket jo absolutt ikke stemmer overens med Kirkens universalitet. En mente at i grunnen gikk makten bare på omgang mellom de forskjellige italienske byer og provinser — det er nok så typisk at da romeren Pius XII. avløste *milaneseren* Pius XI., ble det overalt ytret stor glede over at en romer hadde «fått de utekkelige milanesere ut av Vatikanet». Den kloke diplomat Eugenio Pacelli kjente til den mistenksomhet som fra så mange kanter slo opp om Vatikanet og som omtrent lot seg uttrykke slik: «Det heter seg at paven er vår hellige far — men i første rekke er han dog italiener og vil naturligvis i siste instans alltid handle slik at han fremmer og beskytter italienske interesser.» En sa det samme om Benedikt XV. under den første verdenskrig og han led meget under dette, og det er heller ikke tvil om at det også er tilfelle med Pius XII. Det er jo heller ikke så lang tid siden at det i verdenspressen ble rettet et angrep mot hans Hellighet fordi han «sendte general Franco sin velsignelse», idet en ikke forsto at en velsignelse fra paven når han opptrer i sin egenskap av suveren hverken er annet eller mer enn en hilsen fra det ene statsoverhode til det andre. Men kritikken var symptomatisk og har sikkert bestyrket paven i hans beslutning om å «av-italienisere» Vatikanet.

Det kan heller ikke uttrykkes klarere enn den hellige far selv gjorde det i sitt julebudskap: «Det har vært vårt ønske gjennom disse utnevnelser å sørge for at et større antall raser og folk innenfor den katolske Kirkes samfunn blir representert på en slik måte at prinsippet Kirkens universalitet blir fullstendig sikret.»

Fordelingen av de nye kardinalhatter er også meget interessant og gjør det som her finner sted til en skjellsettende begivenhet i Kirkens historie — på linje med utsoningen med den italienske stat. Og derfor er det også med spenning at en imøteser det Konsisterium som av paven er innkalt til 18. februar — det første i hans regjeringstid og det første i det hele tatt siden 1937. En mener at det fra dette møte vil bli utsendt et budskap som vil orientere verden i det som er hendt innenfor Kirken.

En vil bemerke i hvor høy grad paven understreker Kirkens universalisme og overnasjonalisme i forbindelse med utnevnelsene — men en vil også bemerke noe annet: at det italienske flertall ikke er gått over til en ny sterk gruppe, men er blitt meget diplomatisk fordelt mellom flere nasjoner enn en noen gang før har hatt representert i det hellige kollegium.

Selvfølgelig er paven stadig kirkelig eneherster i alle ting så lenge han er «gloriosamente regnante» — men en aner, sier verdenspressen, et tilløp til å demokratisere Kirken. Iallfall har en her et storslått forsøk på å styrke Kirkens stilling utad så den kan få spille en større rolle i etterkrigstiden enn under det store oppgjøret — til beste for hele verden. En merker diplomaten Eugenio Pacelli bak det som er skjedd ved denne alt overskyggende begivenhet i hans pontifikat.

Åpent brev til monsignore Kjelstrup i anledning 71-årsdagen.

Ein og sytti år. Med ånds evner og energi som den mest livsfriske ungdom. Og so nedbroten av helse. Heilt. So å lesa ei bok, eller bare å fylgja med i ein avis er for Dykk rådløst.

Det må vera vondt!

Kunde De bare falla tilro med tanken på alt det gode De har gjort her i livet. For kyrkja, som nok er mykje meir enn vi skynar no. Og alt det gode lesestoff, og vakre salmar De har spreidd ut. Som alt vil leva vidare, um De vert lagt i grav.

Og alle dei som De har lyst vegen upp for, so dei fann attende til den heilage moderkyrkja att.

Kunde De bare skyna at det er mange som har sagt um Dykk, slik som søster mi sa um Lars Eskeland då han ble katolikk: «Ja, når han ble katolikk, då må den kyrkja vera den einaste rette og sanne.»

Dette er nok mange som har sagt slik um Dykk, monsignore, fram gjennom åra. Og difor funne vegen etter.

Sjølv veit De at De har upptatt mange i kyrkja. Men De veit kanskje ikkje at De har vunne desse. Og mange, mange til. Ikkje med påtrengjande ord og tale — bare eit rett ord i den rette tid. Og so ved Dykkar eige liv. Slik som De lever det. Slik som De er.

Best minnest eg Dykk frå ein kveld i Vår Frue Villa kapell. Rett fyre var det kome bod frå dei tyske myndigheter, at Vår Frue Villa skulde takast i bruk av dei, og at de som budde der før, måtte flytja.

Det var ein oskeonsdag. Og ein tysk prest gjorde teneste ved altaret. Det var vel den dårlege helsa som gjorde at De sjølv ikkje kunde.

Men De var i kyrkja. Sat på ein stol — og vendt mot altaret — då eg kom, og då eg gjekk. Det såg ut som at De helst bare vilde ha vori der, i kapellet — ved altaret — og aldri meir vendt der i frå. For der høyrde De til.

Ja, i sanning høyrer De kyrkja til, monsignore. For den har De lidt og stridt. Og arbeidt Dykk helselaus for.

So De måtte vel ha lov til å fryda Dykk over dette no, og kvilt på «laurberkransen» som De har vunne.

Men det gjer De heller ikkje. Still og tagall går De. Rosar Dykk ikkje av det gode De har gjort.

For Dykk var det nok eit heilag kall De måtte fylgja: Å bli prest.

Og dette kallet har De og fyllt med den største kjærleik og omsorg.

Alltid har De bare vitja det som er rett.

Veit nok at De ikkje tenkjer over dette, og at De vil seia umlag slik: «Eg har bare gjort min plikt her i livet, og ikkje alltid det heller.»

Og då vil eg bare spørja Dykk som er prest: Har vi menneskje lov til å ta til oss Kristi egne ord: «Sæle er dei som hungrar og tyrstar etter rettferd, for dei skal verta metta».

Eller frå Paulus brev til Korintene: «Kjærleiken er langmodig, er velviljug. Kjærleiken ovundast ikkje. Kjærleiken briskar seg ikkje. Blæs seg ikkje upp. Han gjer

Bokanmeldelse.

Theo Findahl: «Undergang». (Aschehoug & Co.)

Alle vi som har fulgt Theo Findahls produksjon gjennom årene med levende interesse, kjenner hans stilistiske ferdighet og det bærende livssyn som gjennomstråler alt han skriver og gir det verdi langt ut over øyeblikket, skjønt han i første rekke er den fødte journalist med den aldri sviktende sans for døgnets aktualiteter — alle vi visste at det ut fra hans lange opphold i krigstidens Berlin i tidens fylde måtte komme en orientering, en oversikt som ville gi oss forståelsen for det som virkelig var hendt, totalbildet av alle de mange små enkeltheter som var flimret forbi oss i dagspressens spalter i all sin brokete og urolige mangfoldighet.

Og nå foreligger det vi ventet på — verket om hvorledes ondskaper får sin straff i livet — hvorledes det gamle ord i Bibelen: «Det onde har ingen framtid» stadig har gyldighet — kort sagt: hvorledes og hvorfor Tyskland måtte bukke under om menneskeheten ikke skulle miste sin sjel. Findahl har tilbrakt de siste avgjørende år som krigskorrespondent i den intimeste forbindelse med selve ondskapens arnested: de ledende kretser i Berlin, og har dermed opplevd den dommedag som er gått over det tyske rikets hovedstad. De få lettelsers han i kraft av sin utenlandske nasjonalitet og sitt yrke kunne ha framfor de innfødte, har vært ubetydelige i forhold til de felles ytre kår da krigsmaskinen tromlet Berlin ned — derved får hans skildringer av undergangen det selvopplevedes intensitet.

I mangt og meget minner Findahl om den danske forfatter Peter Schindler. Det er den samme lykkelige forbindelse av tidens og evighetens synspunkter. Les f. eks. i «Undergang» kapitlet «Hos de fem nonner i Johannesstrasse» eller sluttkapitlet: «Det siste håp». Som søkelys farer deres tankeinnhold bort over politikkenes mørke himmel og fanger inn i sine stråler Guds mening med alt det tilsynelatende så meningsløse som er skjedd og har fått lov til å skje. Og som virkeligheten alltid er mer spennende og mer gripende enn selv det største dikterverk rekker fram til å være, er en bok som «Undergang» mer fengslende enn selv den interessanteste roman. En legger den nødig fra seg før en har lest den ut — og en lukker den om ikke gladere så dog lettere til sinns: ens forståelse er blitt utvidd og ens erkjennelse beriket fordi forfatterens sterke personlige uttrykksmåte fører ens egen personlighet med seg og gjør leserne til medopplevere i stedet for bare å være tilskuere eller tilhørere.

Intet under at boken ble utsolgt første dagen den var i handelen, men forhåpentlig utsender det lydhøre forlag den snart i en ny utgave.

E. D.-V.

ikkje usomeleg. Søkjer ikkje sitt eige, illskast ikkje. Gøymer ikkje på det vonde. Han gled seg ikkje ved urettferd. Men gled seg ved sanning.

Alt lid han. Alt trur han. Alt vonar han. Alt toler han.»
For då måtte dette høva åt Dykk, monsignore.

G. S.

Girolamo Savonarola.

Av Birgitte Høegh.

(Forts. fra nr. 49—50.)

Det var Lorenzo de Medicis død han forutsa.

Og han fikk rett. Lorenzos siste time slo, mitt i livets blomstring. 43 år gammel trakk han seg dødssyk tilbake til sitt landsted Careggi utenfor byen. Og da sendte han bud: «Hent pater Hieronymus Savonarola. Han er den eneste sanne munk, jeg har møtt.»

Savonarola kom, og Lorenzo skriftet for ham sine sværeste synder: Plyndringen av byen Volterra, tross gitt løfte, hvorved mange grusomheter ble forøvet, og mange kvinner skjendet. Underslaget av fonnet til fattige pikers medgift, hvorved mange av byens piker ble drevet ut på lastens vei. Den blodige hevn etter Pazzi-sammenvergelsen, hvorved mange uskyldige mistet livet. — — Broder Hieronymus svarte da, at han måtte erstatte tilbake alt det urettmessig erhvervede godt og gull, det lofte Lorenzo å gjøre, selv eller ved sine arvinger. Men da pateren derpå uttalte: «I må gi republikken Florens friheten tilbake,» da fikk han intet svar. Og så forlot den nevnte pater ham uten absolusjon, og kort etter døde den syke. Så heter det i en samtidig beretning.

Dette hendte i april 1492, og i samme måned inntraff pave Innocents d. 8. død, som også var forutsagt av Savonarola. Med gru så man nå hans spådommer gå i oppfyllelse. Alt 11. august hadde Kirken et nytt overhode, nemlig Rodrigo Borgia, som kalte seg Alexander d. 6. Med ham besteg en forbryter pavestolen. Det var ingen hemmelighet, at han i frekk «simoni» hadde kjøpt paveverdigheten og, at han var en spansk jøde, som skjønt døpt, hemmelig holdt ved jødedommen. Med andre ord, den nye pave var ikke engang et kristenmeneske. Ustanselig drev han intime forhandlinger med tyrker, morer og andre hedninger.

I adventen samme år hadde Savonarola et syn: ned fra himlen kom en vepnet hånd med et sverd, hvorpå stod skrevet: «Herrens sverd over jorden med hast», piler og spyd regnet ned., tordenen drønnen, krig og farsot fløy over jorden. Synet forsvant med en befaling til ham om å forkynne Guds straffedom og be om gode sjelehyrder for det villedte folk. — Dette syn finnes gjengitt i mange kobberstikk og mynter fra den tid. Det ble så å si et symbol på Savonarola og hans lære.

På denne tid var det lykkes Savonarola å frigjøre sitt kloster fra avhengighetsforholdet til den lombardiske dominikaner-kongregasjon, og han fikk frie hender til å forbedre disiplinen og innføre den opprinnelige klosterlige armod blant sine munk. Under hans ledelse ble San Marco det idealkloster, som han hadde drømt om, og mange av Toscanas dominikanerklostre sluttet seg til det, likesåvel som nye novicer strømmet til fra alle samfunnslag og begjærte den hvite drakt av hans hånd. Men han var ikke den som lett ga etter for ønsker om opptagelse, tvertimot rådet han til meget heller å leve et rettskaffent liv som borger og privatmann enn til å gå i kloster. Først en prøvet og urokkelig beslutning kunne ombestemme ham.

Etter Lorenzos død overtok hans eldste sønn Piero styret, og alt så en tid ut til å gå videre i samme spor. Men, uduelig, hofferdig og vankelmodig, gjorde han seg i kort tid alminnelig misslikt.

Da Savonarola året 1494 begynte sine fasteprekener, tok han som tekst «Syndfloden» og «Noahs ark». Alle hans biografer forteller om det inntrykk, de gjorde på tilhørerne. Han varslet at en ny Cyrus (Kyros) skulle overskride grensen og oversvømme hele Italia uten å støte på motstand. I september gjenopptok han emnet, og den 21. var en minneverdig dag for ham og hans tilhørere. Domen var tettpakket med en menneskemasse, som full av ubeskrivelig engstelse alt i timevis hadde ventet på predikanten. Da han så steg opp og sterkt beveget utropte: «Se, jeg fører vannflommer over jorden,»

Norges Katolske Kvinneforbund.

Fra Arbeidsutvalget.

N. K. K. F. hadde søndag 16. desember innkalt representanter fra alle tilsluttede ledd til et konstituerende møte i «Arbeidsutvalget». Drammen hadde sendt representant, mens de øvrige utenbys ledd lot seg representere ved oppnevnte stedfortredere eller hadde sendt skriftlige redegjørelser.

Da møtet ble åpnet av N. K. K. F.'s formann, fru Eugenie Winther, hadde ca. 20 representanter innfunnet seg. Etter en kort bønn for det nye tiltak «Arbeidsutvalget» representerer, ble sakene tatt opp til behandling og avstemning. Det ble bestemt at N. K. K. F. fortrinsvis skal ta seg av landsomfattende tiltak, og ved avstemning ble «Utdannelsesfondet» og innsamlingen til gjenreising av kirken i Hammerfest satt først på programmet. Julekortsalget har gått utmerket. De ti tusen innkjøpte julekort er utsolgt og inntekten tilfaller «Utdannelsesfondet». Til beste for «Finnmarkskirken» ble det bestemt å gå i gang med et landsomfattende «Boklotteri», fordelt på to lotterier, et for voksne og et for barn.

Under møtet overrakte St. Elisabethkongregasjonen av St. Olav i Oslo et pent beløp til «Finnmarkskirken», Dominikanerinnene redegjorde for en utlodning til samme formål og som avsluttet før jul med et storartet resultat. Fra St. Birgittaforeningen i Arendal overrakte en sum til «Utdannelsesfondet».

Det var i det hele tatt gledelig å se hvorledes viljen til samarbeid preget møtet, og en har berettiget håp om at N. K. K. F.'s «Arbeidsutvalg» vil møte forståelse og oppnå gode resultater.

Ref.

da var det som om lynet hadde slått ned. Pico della Mirandola, som selv var tilstede, forteller at disse ord gikk ham gjennom marg og ben, og håret reiste seg på hans hode..... Og ikke mange dager etter kom etterretningen om at en veldig fransk hær hadde overskredet grensefjellene og velte seg utover Nord-Italia.

Savonarolas ord var atter blitt til virkelighet. Hva under da, at folket kastet seg for hans føtter med bønn om hjelp og veiledning?

Karl d. 8. av Frankrike hadde omsider, etter stort vankelemt lutt seg overtale til et «korstog» for å slå tyrkerne tilbake, som angrep Italia, og derved gjøre sitt navn uødelig som en annen Ludvig den hellige.

Men på forhånd hadde han lutt seg betale 200,000 dukater av Ludovico il Moro, Milanos hersker, med løfte om mer, når han hadde fravristet huset Aragon Neapels krone.

Det italienske forsvar var i en dårlig forfatning. De berømmelige «condottiere»s tid var forbi. Anførerne for de italienske leietroppen hadde nå mest tanke på å tjene penger og spare liv. Machiavelli forteller, at 2 slike hærer kunne slåss i timevis uten et eneste mannefall unntagen dem, som falt av hestene og ble trampet ihjel. Kavalleriet var den viktigste våpenart, men altfor tungt vepnet og pansret. Infanteriet derimot var altfor lett og kjempet spredt og for tynt. Artilleriet bestod av tunge kanoner trukket av okser, ladet med svære kuler, mest av stein, vanskelige å avfyre og uten stor virkning.

Den franske hær derimot var et mønster på en moderne armé: infanteriet, den viktigste del, manøvrerte i tette masser med utrolig letthet og presisjon. I avantgarden var 8000 sveitsere, Europas beste fotfolk. Kavalleriet bestod av Frankrikes fornemste adel og Skotlands blomstrende ungdom. Kanonene kunne stilles sammen til batterier og ble trukket av hester. Hærens størrelse anslåes til å ha vært ca. 50,000 mann, dertil kom 20,000 fra Ludovico il Moro.

Kong Alfons av Neapel gjorde på sin side forberedelser og sendte en hær inn i Romagnaen for å møte fienden.

Den 29. august 1494 overskred den franske hær grensen. I Asti støtte hertugene av Milano og Ferrara til med sine tropper, og i festlighetene her glemte kong Karl krigen og henga seg i den grad til vin og kvinner, at han ble alvorlig syk og måtte stanse en måned. Derfra drog han til Pavia og besøkte den ulykkelige Gian Galeazzo, den rettmessige arving til hertugdømmet Milano, som hans onkel, il Moro, hadde usurpert. Fra Pavia drog han til Piazenza og stoppet uviss, om han skulle ta veien mot syd eller gjennom Toscana..... og i mens kastet han seg igjen ut i utsvevelser. Endelig bestemte han seg til å sende en avdeling mot Romagnaen, en annen mot Genua og selv tok han veie gjennom Toscana.

I Florens var forvirringen og skrekken umåtelig, og Piero de Medici, uten penger, uten støtte hos folket, tapte fullstendig hodet og lot franskmennene uten sverdslag besette flere nøkkelstillinger. I sin rådvillhet søkte han å opnå forlik ved fullstendig underkastelse. Han bega seg til den franske leir og bønnfald om fred, gikk inn på å overgi 3 viktige festninger til, byene Pisa og Livorno og en stor pengesum, uten engang å spørre sine rådgivere. Ved etterretningen om slike skjendige fredsvilkår brøt tumult ut i Florens. Folk stimlet sammen på gater

og plasser i bølgende uvisshet. I domen pakket de seg sammen, og luften dirret av spenning, da Savonarola steg opp på prekestolen og med en røst, som runget fra vegg til vegg, med hele sitt hjertes glød preket enighet og besindighet. Han var seg sitt ansvar fullt bevisst og avholdt seg fra å nevne politikk. Og så stor makt hadde hans ord, at de voldsomme lidenskaper, hat og hevnløst mot Mediceernes parti, ikke kom til blodig utbrudd..... et mirakel i Florens's historie, som alle den tids historieskrivere er enig om ene og alene å tilskrive Savonarolas innflytelse. (Forts.)

Innkomet til minnestein for Lars Eskeland

St. Franciskussøstrene, Bergen kr. 500,00

G. A. Løvland » 20,00

Bernt Bjørke » 10,00

kr. 530,00

Tidligere innkommet » 1435,00

I alt kr. 1965,00

Hec hjemme - -

Oslo: Da jeg hadde den glede å delta i Mariakongregasjonens retrett og å være med på patronatfesten følger jeg gjerne oppfordringen om å skrive litt om samme. — Alle-rede den stillhet og ro som hersker i St. Josephsøstrenes kapell, som elskverdighet var stillet til rådighet også denne gang, stemmer sinnet til andakt, og dagliglivets ofte trivelle ting mister noe av sin verdi, og taper for en stund sin makt over tanken. Retrettens leder var Pater Rommelse, og det var vektige og dype betraktninger han ledet oss inn i, betraktninger over synden, dens vesen og følger, hovmot i motsetning til sann ydmykhet, og den guddommelige kjærlighet og miskunnhet. Vi takker ham oppriktig for disse dager han gav av sin tid til oss. Og så kom festen som ble meget hyggelig. I meget enkle men så hjertelige ord ønsket prefekten alle velkommen og man fikk straks følelsen av, at her var man virkelig velkommen og hadde lov til å hygge seg, og den følelsen ble bestyrket utover kvelden. Etter at den gode maten var vederfaret all rettferdighet takket prefekten senere ved bordet rettlederen på det hjerteligste. Et hyggelig brev fra en av medlemmene som befant seg på den andre siden av Kjølén, ble opplest, og besvart i form av en adresse med mange, mange på-skrifter. Til noen syke og gamle ble det også sendt kort. Da vi senere kom opp i klubblokalet, til festlige kaffebord kom den kunstneriske underholdning. Frk. Jørgensen leste opp noen av Griegs og Øverlands nå så populære dikt, og frk. Østenstad sang til eget luthakkompagnement som utløste en kaskade av munterhet, og til slutt sang hele forsamlingen med. Jo, det var hyggelig. Takk for festen!

En fornøyd deltager.

*

Så langt en fornøyd deltager. Det er jo bra å høre så mange pene ord. Vi vil nå bare tilføye en hjertelig takk til alle som hjalp til, som ydet i en eller annen form, så det hele kunne gjennomføres. Rasjonering har vi jo enda, så det skal en god porsjon goodwill til, om noe skal lykkes. Men det hadde alle!

Styret.

Redaktør: E. Dithmer-Vanberg.

Thronsen & Co. Boktrykkeri, Bernh. Getz gt. 3 - Oslo